GLEBA, KLIMAT, RÓWNOŚĆ

Materiały dla edukatorów i edukatorek

FUNDACJA KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE

RURAL VOICES 2030

Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie jest ogólnopolską organizacją działającą na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji oraz przestrzegania praw człowieka i zasad ochrony środowiska w biznesie. Chcemy sprawić, by w gąszczu towarów i usług każdy mógł odnaleźć produkty wytworzone z poszanowaniem środowiska i godności pracowników. Więcej informacji:

ekonsument.pl
facebook.com/kupujodpowiedzialnie
instagram.com/kupujodpowiedzialnie

Publikacja powstała w ramach projektu „Rural Voices 2030" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu DEAR oraz ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030. Za treść materiałów odpowiada Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie. Wyrażone w nich poglądy niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej lub NIW-CRSO.

Fot. Marta Król, Marcin Łobrów, Dominika Cieślar

Dofinansowane przez Unię Europejską

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO

NIW Narodowy Instytut Wolności

PROO

RURAL VOICES 2030

Pod naszymi stopami tętni życie wielkiej metropolii. Nie chodzi o metro czy podziemne parkingi, lecz o świat skomplikowanych relacji, nieustannej aktywności oraz mikroskopijnych i nieco większych superbohaterów oraz superbohaterek. Mowa o glebie i jej mieszkańcach. **W garści zdrowej ziemi mieszka więcej organizmów niż ludzi na całej planecie.** Gleba to zasób niezbędny do życia, a jednocześnie niedoceniany i niszczony m.in. przez intensywne rolnictwo, fast fashion oraz betonozę.

Gleba potrzebuje naszej uwagi i ochrony. Jednym ze sposobów ich zapewnienia jest **angażująca, innowacyjna** i dopasowana do lokalnych społeczności **edukacja** oraz **praca z młodzieżą.** Właśnie temu służy europejski projekt „Rural Voices 2030", który podejmuje tematykę gleby, klimatu, konsumpcji i równości płci. Inicjatywa realizowana jest w 12 krajach, a w Polsce koordynuje ją Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie.

Dowiedz się więcej o projekcie i o tym co już udało nam się zrobić na **ekonsument.pl/gleba** oraz profilach Facebook, Instagram i LinkedIn: @Kupujodpowiedzialnie #RuralVoices2030

MŁODZIEŻ Z MAŁYCH MIEJSCOWOŚCI

Zanim zaczęliśmy działać, przeprowadziliśmy setki wywiadów i grupy fokusowe z młodzieżą z małych miejscowości z 12 państw w Europie. Słuchaliśmy co młode osoby z Europy, w tym z Polski, miały do powiedzenia o angażowaniu się w projekty ekologiczne i społeczne. Jak lubią spędzać czas wolny oraz co je motywuje do działania. Czego się dowiedzieliśmy?

Obalamy powszechny stereotyp młodzieży jako biernych *„smartfonowych zombie”*. Młodzi chcą działać - pod warunkiem, że ktoś ich wysłucha, stworzy przestrzeń do inicjatywy i pozwoli realnie współdecydować.

Tematy ekologiczne, zyskują popularność. Młodzież zaczyna dostrzegać **związek między globalnymi zmianami klimatu a lokalnymi problemami środowiskowymi.** Jednak gleba wciąż pozostaje nieodkrytym zagadnieniem. Nie jest kojarzona z problemem zanieczyszczeń, a zapobieganie jej degradacji zajmuje jedno z najniższych miejsc na liście priorytetów. Czas więc na edukację o glebie!

Więcej dowiesz się z **ARTYKUŁU PODSUMOWUJĄCEGO NASZE BADANIA >>** *Nie tacy bierni, jak ich malują. Młodzi z polskich małych miejscowości chcą działać – na własnych zasadach* **KLIK**

IRDE – Innovative Rural Development Education

Efektem przeprowadzonych wywiadów i grup fokusowych jest metodologia innowacyjnej edukacji globalnej w małych miejscowościach (IRDE). Łączy ona globalne wyzwania z lokalnym kontekstem, potrzebami i wiedzą młodych ludzi. W centrum stawia osoby uczące się, rozwijając ich sprawczość i dając im możliwość współtworzenia rozwiązań.

Najważniejsze założenia IRDE:

- **Lokalność i globalność** – pokazuje, jak globalne procesy (np. degradacja gleby, zmiany klimatu) wpływają na małe miejscowości i jak lokalne działania odpowiadają na wyzwania współczesnego świata.
- **Młodzież jako współtwórcy i współtwórczynie** – nie traktuje młodych ludzi jedynie jako odbiorców i odbiorczynie wiedzy, ale włącza ich perspektywę w proces edukacyjny.
- **Perspektywa równości płci** – wskazuje bariery ograniczające dostęp kobiet do edukacji, ziemi i zasobów, a także utrudniające współdecydowanie, aby tworzyć przestrzeń do równego udziału wszystkich osób.
- **Systemowość** – łączy kwestie środowiskowe i społeczne (m.in. ochronę gleby, zrównoważone rolnictwo, prawo do ziemi i równość płci) w jeden spójny system.
- **Elastyczność** – dopasowuje działania i metody do specyfiki, kultury oraz potrzeb danej społeczności.
- **Od wiedzy do działania** – przekłada teorię na praktykę, rozwijając kompetencje niezbędne do aktywnego zmieniania swojego otoczenia.

Zajrzyj do pełnego opisu metodologii:
>> IRDE w małych miejscowościach. Jak ją rozumieć i jak realizować. KLIK

GRUNT TO GLEBA

Gleba spełnia wiele ważnych funkcji w naszym codziennym życiu:

Ochrona przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak susze i powodzie, występujące częściej z powodu kryzysu klimatycznego.

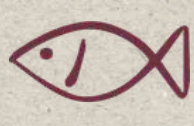
Źródło żywności - 95% globalnej produkcji żywności zależy od gleby, dlatego jej zdrowie jest kluczowe dla naszego życia na Ziemi.

Podstawa odpoczynku dla ludzi. Zdrowa, niezabetonowana gleba oferuje ludziom przestrzeń do relaksu i obcowania z naturą.

Podstawa wielu gałęzi przemysłu. Gleba jest niezbędna do produkcji licznych surowców, prowadzenia gospodarki leśnej i wydobycie potrzebnych zasobów, etc.

Fundament bioróżnorodności. Gleba stanowi siedlisko dla 59% gatunków na Ziemi (grzybów, bakterii, roślin i zwierząt).

Naturalny filtr. Gleba skutecznie oczyszcza i uzdatnia wodę.

Regulator temperatury – nieuszczelniona gleba chłodzi powietrze poprzez parowanie, co ma ogromne znaczenie podczas upałów.

Magazyn wody – jeden metr kwadratowy zdrowej gleby może zatrzymać do 200 litrów wody z opadów atmosferycznych, wód gruntowych i tworzącej się rosy.

Więcej dowiesz się z **ARTYKUŁÓW O GLEBIE W NASZEJ BAZIE WIEDZY**:

>> Zdrowa gleba to zdrowa planeta **KLIK**

>> Gleba w kryzysie **KLIK**

FAST FASHION i MIKROPLASTIK – TOKSYCZNY SZOK DLA GLEBY

Na kondycję gleb, obok rolnictwa i wylesiania, mocno wpływa masowa produkcja odzieży. Trendy fast i ultra fast fashion, napędzane przez chińskie platformy, przyciągają głównie młodzież. Wytworzenie 1 kg tekstyliów wymaga zużycia 1 kg chemikaliów, które skażają wodę i ziemię, a u ludzi mogą wywoływać m.in. alergie, bezpłodność czy nowotwory.

Dodatkowo włókna syntetyczne stanowią już 70% rynku. Podczas prania oraz na wysypiskach uwalniają one mikro- i nanoplastik. Drobiny te trafiają do rzek i gleb, a stamtąd – wraz z żywnością i wodą, przenikają do ludzkich organizmów.

Dowiedz się więcej o wpływie fast fashion i mikroplastiku na glebę z **ARTYKUŁÓW** prof. dr hab. inż. Eweliny Jamróz W **NASZEJ BAZIE WIEDZY:**

>> Gleba: niedoceniany zasób. Co ma wspólnego z fast fashion? **KLIK**

>> Mikroplastik. Czy jesteśmy w stanie stwierdzić, jaki ma wpływ na glebę? **KLIK**

OBEJRZYJ WIDEO „NA GLEBĘ!”

Polecamy je jako wstęp do dyskusji z młodzieżą nt. gleby, jej roli i naszego wpływu na jej kondycję.

GLEBA I RÓWNOŚĆ PŁCI, CZY TO SIĘ ŁĄCZY?

Choć kwestie te mogą wydawać się odległe, kondycja ekosystemów glebowych jest bezpośrednio związana z pozycją społeczną i prawną kobiet, które na całym świecie odpowiadają za produkcję żywności i gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Mimo kluczowej roli kobiet w rolnictwie, sztywne normy społeczne i tradycyjne role płciowe ograniczają ich możliwości działania.

Brak praw do ziemi:
kobiety rzadko są właścicielkami gruntów (w Indiach to 4–8%, w UE 13%, a w Polsce zarządzają głównie mniejszymi areałami).

Utrudniona decyzyjność:
kobiety są marginalizowane we władzach lokalnych (w Polsce ok. 85% wójtów to mężczyźni), a brak własności ziemi odcina je od kapitału i specjalistycznych szkoleń.

Zablokowany potencjał:
bez stabilnych praw i realnego wpływu kobiety nie mogą wdrażać długoterminowych praktyk chroniących glebę przed degradacją.

TYMCZASEM...

kobiety są naturalnymi strażniczkami bioróżnorodności – to one często przechowują tradycyjną wiedzę o kompostowaniu, naturalnych nawozach czy roślinach okrywowych, które utrzymują glebę przy życiu. Współczesne rolniczki (co potwierdzają m.in. badania PAN w Polsce) to osoby ambitne, dobrze wykształcone i aktywne społecznie, których rola zbyt długo pozostawała w cieniu zmaskulinizowanej narracji.

Dowiedz się więcej z ARTYKUŁU:**>>** Kobiety na wsi. Ziemia i zmiany **KLIK**

Planując działania lokalne, skorzystaj z **CHECKLISTY** przeciwdziałającej wykluczeniu ze względu na płeć: **KLIK**

AKCJE EDUKACYJNE, CZYLI IRDE W PRAKTYCE RURAL VOICES 2030

Mikroświat pod naszymi stopami"- spacer po Puszczy Boreckiej i wystawa fotografii na Mazurach

Akcję zorganizowaliśmy we współpracy z organizacją „Kombajn Kulturalny" z Wydmin wraz z uczniami i uczennicami tamtejszego liceum.
Projekt zaczął się od warsztatów fotograficzno-glebowych i spaceru po Puszczy Boreckiej z przewodnikiem-ekologiem, gdzie młodzież robiła zdjęcia smartfonami pod okiem fotografa, poznając jednocześnie rolę gleby w lokalnym ekosystemie.

Efekty pokazano na wystawie podczas lokalnego koncertu z udziałem mieszkańców/ek i turystów/ek. Młodzież ze sceny wyraziła dumę z projektu, podkreślając, że brakuje im tak angażujących zajęć. Następnie wystawa trafiła na miesiąc do kawiarni w turystycznym Giżycku, a w roku szkolnym była przez kilka miesięcy prezentowana w liceum w Wydminach.

Dowiedz się więcej! **KLIK**

Fot. Marcin Łobrów

AKCJE EDUKACYJNE, CZYLI IRDE W PRAKTYCE RURAL VOICES 2030

"Z gruntu plecione. Przyjdź i zrób prezent dla bliskich"- wyplatanie z Serfentą w Cieszynie

Pomysł zrodził się podczas burzy mózgów harcerzy i harcerek podczas warsztatu z FKO i ze Stowarzyszeniem Serfenta. Eksperci i ekspertki nauczyli młodzież techniki wyplatania z wierzby (do użytku na obozach oraz do tworzenia ozdób) i przekazali wiedzę o funkcjach, ochronie oraz wartości gleby, zwłaszcza w kontekście pozyskiwania surowca do rzemiosła, a także jej powiązaniach z równością płci.

Następnie, podczas kiermaszu świątecznego w Cieszynie, harcerze i harcerki wraz z Serfentą poprowadzili otwarty warsztat. Przeszkolona młodzież jako instruktorzy i instruktorki uczyła osoby odwiedzające wyplatania dekoracji. Jednocześnie opowiadali, jak gleba wiąże się z nadkonsumpcją, promując zrównoważone wybory. Każdy uczestnik i uczestniczka zabrali rękodzieło ze specjalną metką informującą o kluczowej roli zdrowej gleby w środowisku, jako odpowiedzialny prezent świąteczny.

Dowiedz się więcej! **KLIK**

Fot. Marta Król

AKCJE EDUKACYJNE, CZYLI IRDE W PRAKTYCE RURAL VOICES 2030

„Dżdżownica Frania” – glebowa gra terenowa w Wiśle

Młodzież ze szkół średnich, związana z Biblioteką Miejską w Wiśle, wzięła udział w warsztatach Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie o roli gleby, równości płci i organizacji wydarzeń. W efekcie uczniowie i uczennice wpadli na pomysł, by stworzyć grę terenową „Dżdżownica Frania”, a następnie konsekwentnie realizowali każdy etap projektu. Na miejsce akcji wybrano pobliski park, idealnie wpisujący się w temat. Przy projektowaniu stacji skupiono się na kontekście lokalnym, np. rozpoznawaniu rodzimych roślin.

Pytania dotyczyły gleby w skali globalnej i lokalnej: od wpływu chemii i monokultur, przez permakulturę, po rolę dżdżownic w ekosystemie. W grze wzięła udział społeczność Wisły oraz osoby uczące się w lokalnej szkole. Podczas całego procesu planowania i realizacji wydarzenia młodzież miała duży wpływ na podejmowanie decyzji dotyczących jego ogólnej koncepcji, struktury gry plenerowej oraz sposobów jej promocji.

Dowiedz się więcej! **KLIK**

Fot. Dominika Cieślar

AKCJE EDUKACYJNE, CZYLI IRDE W PRAKTYCE RURAL VOICES 2030

„Rowerem razem dla przyszłości” – rowerowa masa krytyczna w Austrii

Inspiracją dla działania były miejskie „rowerowe masy krytyczne” – spotkania rowerzystów i rowerzystek promujące alternatywny ruch uliczny. Tym razem Sudwind (austriacki partner „Rural Voices”) zorganizował wiejską masę krytyczną we współpracy z lokalnymi organizacjami. Połączono w ten sposób temat ochrony gleby i zajmowania gruntów pod drogi z ekologiczną mobilnością. Celem było upomnienie się o bezpieczną przestrzeń dla ludzi oraz podważenie dominacji samochodów na wsiach, gdzie o ekologiczny transport jest najtrudniej. Współpraca z władzami zapewniła bezpieczeństwo osobom biorącym udział w akcji. Wydarzenie wzbogaciła wystawa edukacyjna oraz infografiki i ulotki o glebie, a także rozmowy podczas wspólnego poczęstunku po przejechaniu wyznaczonej trasy.

„The Music of the Soils” w Bułgarii

Młodzież z małej miejscowości połączyła naukę o glebie z nowymi technologiami i sztuką. Najpierw uczestnicy poznali sposoby badania właściwości gleby i przeprowadzili pomiary w pięciu miejscowościach regionu, porównując m.in. gleby z przydomowych ogrodów i pól uprawnych. Następnie zebrane dane wykorzystali w kreatywny sposób – za pomocą narzędzi AI przełożyli właściwości 14 próbek gleby na różne elementy muzyki, tworząc z nich krótkie utwory. Równolegle fotografowali i filmowali badane miejsca. Z połączenia danych, muzyki, zdjęć i wideo powstały film [JS1] „The Music of the Soils of Haskovo” oraz interaktywna wystawa. Projekt pokazał, że przy użyciu nowych technologii można w przystępny i angażujący sposób opowiadać o stanie gleby, a młodzi ludzie mogą sami stać się jednocześnie badaczami i twórcami.

INNE INSPIRACJE od partnerów projektu „Rural Voices 2030”

Kampania w mediach lokalnych – inicjatywa „Komunikować, by działać” w Portugalii, bazowała na współpracy kolektywu młodzieżowego w celu wzmocnienia obecności młodych osób z terenów wiejskich w mediach jako odpowiedź na problem ich niewidoczności w debacie publicznej. Efekt – audycje radiowe z udziałem młodzieży w 15 lokalnych stacjach oraz praktyczny przewodnik wspierający komunikację i mobilizację w środowiskach wiejskich.

Podcast o wartości gleby i konieczności jej ochrony stworzony i prowadzony przez młodzież - działanie motywujące młodzież do pogłębienia wiedzy o glebie łączące humor z wiedzą. Dodatkowo młodzież zdobyła nowe kompetencje w tworzeniu podcastów.

Renaturyzacja terenów podmokłych w Hiszpanii - włączenie młodych osób z terenów podmokłych w działania praktyczne, bliskie ziemi takie jak usuwanie inwazyjnych roślin i sadzenie gatunków rodzimych, połączone było z tworzeniem tablic informacyjnych.

Poza tym: instalacje w przestrzeni publicznej, ścieżki edukacyjne, udział w targach żywności organicznej, ekoDożynki... i wiele innych lokalnych akcji edukacyjnych o glebie.

Czas na Wasze działania

WYSTAWA INTERAKTYWNA RURAL VOICES 2030

W projekcie Rural Voices 2030 stworzyliśmy interaktywną wystawę z elementami grywalizacji, skierowaną do młodych osób z małych miejscowości. Porusza ona tematy gleby, klimatu i równości płci za pomocą trzech obrusów edukacyjnych na stoły lub ziemię:

Gleba – Co wspólnego ma gleba ze smartfonem? Jakim typem obrońcy gleby jesteś (quiz) oraz mini gra planszowa pokazująca jak codzienne wybory człowieka wpływają na glebę – jej ochronę lub niszczenie.

Zmiany klimatu – Informacje o klimacie w kontekście gleby. Quiz który skłania do refleksji nad codziennymi wyborami i z przymrużeniem oka „definiuje" gdzie znajdują się jego uczestnicy/czki w swojej wiedzy na temat kryzysu klimatycznego.

Równość płci – mini gra planszowa „Wyrównaj pole!" która pokazuje jak rozwijają się społeczności, w których każdy ma równie szanse. Ćwiczenie pokazujące, że tak jak bioróżnorodność gatunkowa wzmacnia ekosystemy, tak różnorodność płciowa, wzbogaca społeczności.

Młodzież samodzielnie wykonuje aktywności, poznaje ciekawostki i skanuje kody QR do sprawdzonych źródeł. Aby otworzyć dołączoną skrzynkę z kłódkami, osoby uczestniczące muszą rozwiązać zagadki z plansz. W środku odkrywają skarby: próbki gleb, mikroskop, sezonowe nasiona oraz upominki.

Wystawę możesz wypożyczyć do wykorzystania w swoich działaniach edukacyjnych. Skontaktuj się z nami: **dominika.cieslar@ekonsument.pl**

PORADNIK „ZDROWA GLEBA, CZYLI GRUNT DLA ŻYWEJ PLANETY”

Wiedza o glebie w pigułce, podana w przystępny sposób. W pradniku opisujemy rolę gleby w naszym codziennym życiu, przedstawiamy w jaki sposób jak ludzie zależymy od zdrowej gleby, pokazujemy jaki wpływ ma na nią działalność człowieka i podrzucamy wskazówki co każdy i każda znas może zrobić by chronić glebę, także mieszkając w mieście.

Zajrzyj do **PORADNIKA,** wykorzystaj go w swoich akcjach edukacyjnych, poleć go młodzieży i nie tylko!
>> Zdrowa gleba, czyli grunt dla żywej planety **KLIK**

ZASIEJ TO! - GLEBOWA ULOTKA NASIONKOWA

Wiedza o glebie w pigułce, podana w przystępny sposób. W pradniku opisujemy rolę gleby w naszym codziennym życiu, przedstawiamy w jaki sposób jak ludzie zależymy od zdrowej gleby, pokazujemy jaki wpływ ma na nią działalność człowieka i podrzucamy wskazówki co każdy i każda znas może zrobić by chronić glebę, także mieszkając w mieście.

Zamów u nas ulotki, pisząc o tym, jak je wykorzystasz w akcji edukacyjnej, którą planujesz. Skontaktuj się z nami: dominika.cieslar@ekonsument.pl. Oferta ważna do wyczerpania zapasów😊

FUNDACJA KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE

RURAL VOICES 2030

BĄDŹ ZIARNEM ZMIANY!

Bo to, co dziś zasiejesz, w przyszłości może stać się zdrowym, pięknym i żyznym ogrodem.

Dofinansowane przez Unię Europejską

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO

NIW Narodowy Instytut Wolności

PROO